

Investigating the Relationship between Corporate Social Responsibility Reporting and Corporate Performance: meta-analysis

Narges Sarlak*

*Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Qom, Qom, (Corresponding Author)
sarlak.narges@qom.ac.ir*

Mohammad Javad Zare Bahnamiri

Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Qom, Qom, Iran. Mj.zare@qom.ac.ir

Manijeh Ramsheh

Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Qom, Qom, Iran. M.ramshe@qom.ac.ir

Bahareh Mirzaee

Senior Expert, Department of Accounting, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Qom, Qom, Iran, Bahar.m1390@gmail.com

Abstract

The purpose of this research is to use the meta-analysis approach in order to analyze and combine the contradictory and incompatible results of the studies conducted in the field of investigating the relationship between social responsibility reporting and corporate performance, taking into account different performance measurements. These measures include Return on Equity, Return on Asset, Tobin's Q index, Earnings per Share and Net profit Margin. To achieve this goal, by applying the approach of Lipsey and Wilson (۲۰۰۱) as well as the Q tests of Cochran and Egger, ۳۷ studies including ۷ domestic articles in the period of ۱۳۷۸ to ۱۴۰۱ and ۳۰ foreign articles in the period of ۲۰۰۰ to ۲۰۲۲ were examined. In these studies, social responsibility reporting was considered as an independent variable and company performance as a dependent variable. According to the findings of the research, with the meta-analysis of all eligible studies and the compilation of all performance indicators, there is no significant relationship between social responsibility-reporting and company performance. Also there is no significant relationship between social responsibility reporting and

the two indicators: Return on equity and Net profit Margin. However, there is a significant relationship between social responsibility reporting and three indicators: Tobin's Q, Return on Assets and Earnings per Share. Considering the significant relationship between social responsibility reporting and three financial performance indicators, managers are advised to pay more attention to social responsibility reporting, which is the bridge between business units and stakeholders, because improving social responsibility reporting can lead to improved firm financial performance.

Key words: Social Responsibility Reporting, Firm Performance, Meta-Analysis

Copyrights

This license only allowing others to download your works and share them with others as long as they credit you, but they can't change them in any way or use them commercial.

بررسی رابطه گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت‌ها با رویکرد فراتحلیل

نرگس سرلک^{۱*} محمدجواد زارع بهنمیری^۲ منیژه رامشه^۳
بهاره میرزائی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۱۱۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۸

چکیده

هدف از اجرای این پژوهش، استفاده از رویکرد فراتحلیل به منظور تحلیل و ترکیب نتایج متناقض و ناسازگار پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه رابطه گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت‌ها با در نظر گرفتن معیارهای مختلف اندازه‌گیری عملکرد است. این معیارها عبارتند از بازده حقوق صاحبان سهام، بازده دارایی‌ها، کیوتوبین، سود هر سهم و حاشیه سودخالص. برای دستیابی به این هدف با به کارگیری رویکرد لیپسی و ویلسون (۲۰۰۱) و همچنین اجرای آزمون‌های Q کوکران و اگر، ۳۷ مطالعه شامل ۷ مقاله داخلی در بازه زمانی ۱۳۷۸ تا ۱۴۰۱ و ۳۰ مقاله خارجی در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۳ مورد بررسی قرار گرفتند. در این مطالعات گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی به عنوان متغیر مستقل و عملکرد شرکت به عنوان متغیر وابسته مطرح شده بودند. طبق یافته‌های پژوهش، با فراتحلیل کلیه مطالعات واجدالشرایط و تجمیع همه شاخص‌های عملکرد بین گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت ارتباط معناداری وجود ندارد. همچنین بین گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و دو شاخص ارزیابی عملکرد یعنی بازده حقوق صاحبان سهام و حاشیه سود خالص رابطه معناداری وجود ندارد. اما بین گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با سه شاخص کیوتوبین، بازده دارایی‌ها و سود هر سهم رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. با توجه به

^۱ دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه قم، قم، ایران. (نویسنده مسئول)

sarlak.narges@gmail.com

^۲ دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه قم، قم، ایران. Mj.zare@qom.ac.ir

^۳ استادیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه قم، قم، ایران. m.ramshe@qom.ac.ir

^۴ کارشناس ارشد، گروه حسابداری، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه قم، قم، ایران. Behar.m1390@gmail.com

ارتباط معنادار گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی با سه شاخص عملکرد مالی، به مدیران توصیه می‌شود به گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی که پل ارتباطی بین واحد تجاری و ذینفعان است توجه بیشتری داشته باشند، زیرا بهبود گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌تواند منجر به بهبود عملکرد مالی شرکت‌ها شود.

واژگان کلیدی: گزارشگری مسئولیت اجتماعی، عملکرد شرکت، فراتحلیل

۱-مقدمه

لازمه موفقیت سازمان، عملکرد مناسب آن است. عملکرد شرکت‌ها مبنای بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها است. کارشناسان و محققان معتقدند عملکرد، موضوعی اصلی در تمامی تجزیه و تحلیل‌های سازمانی است و نمی‌توان سازمانی را در نظر گرفت که مشمول ارزیابی و سنجش عملکرد نباشد. سازمان‌ها برای ارائه بازخورد بلندمدت در مورد دستیابی به اهداف سازمانی بر ارزیابی عملکرد تکیه می‌کنند (کراونس و همکاران، ۲۰۱۰). عملکرد یک شرکت تابعی از عملکرد مدیریت و عوامل خارج از دسترس مدیران است. با فرض ثابت بودن عوامل خارج از دسترس مدیران، هر چه مدیران عملکرد بهتری از خود در اداره شرکت ارائه دهند عملکرد کلی شرکت که افزایش ثروت سرمایه‌گذاران و سهامداران هست نیز بهبود خواهد یافت (یاندت و جیاو، ۲۰۰۴). عملکرد هر یک از شرکت‌ها نه تنها به منظور افزایش ارزش بازار شرکت، بلکه منجر به رشد کل بخش، که در نهایت منجر به رونق اقتصادی کشور می‌شود (ماهونی و همکاران، ۲۰۱۳). در نتیجه مدیران به دنبال ارتقاء و بهبود عملکرد سازمان‌های خویش هستند.

از طرفی تاثیر شرکت‌ها بر جامعه یک موضوع جهانی در حال رشد است و انتظارات مشتریان، کارکنان، سرمایه‌گذاران و انجمن‌های محلی در مورد نقش شرکت در جامعه در حال افزایش است. در این شرایط اگر سازمان‌ها بخواهند موقعیت خود را حفظ کنند و به گونه‌ای عمل کنند که منجر به بقا، توسعه و موفقیت آنها شود، باید عملکرد خود را بررسی کرده و به درستی به تعهدات خود در قبال ذینفعان عمل کنند. بر اساس تئوری مشروعیت^۱ شرط اساسی برای بقای یک شرکت، هماهنگی بین نظام ارزشی شرکت و نظام ارزشی جامعه‌ای است که در آن فعالیت می‌کند؛ از اینرو بقای بلندمدت شرکت بستگی به موفقیت در برآورده کردن استانداردها و انتظارات اجتماعی دارد (نوروزی و احمدی، ۱۳۹۱). به عبارتی شرکت‌ها باید تعادلی بین اهداف مالی و غیرمالی خود در راستای منافع جامعه‌ای که در آن حضور دارند ایجاد کنند (عبید، ۲۰۲۲)، که به آن مسئولیت‌پذیری اجتماعی^۲ می‌گویند. مسئولیت‌پذیری اجتماعی، رابطه بین جامعه و شرکت‌هاست، در اینجا است که کسب و کارها خود را در مقابل نتایج عملیات شرکت در برابر جامعه مسئول می‌دانند (ادل و همکاران، ۲۰۱۹). در طول دهه گذشته، مسئولیت‌پذیری اجتماعی در عمل به طور گسترده پذیرفته شده است و این توسعه بحث مهمی را در مورد ارتباط بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت‌ها ایجاد کرده است (گلوسنر، ۲۰۱۹)؛ در واقع شرکت‌ها سعی می‌کنند انتظارات ذینفعان را در فعالیتهای مسئولیت اجتماعی خود برآورده سازند.

^۱ Legitimacy theory^۲ Social Responsibility

شرکت‌ها در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت می‌کنند با تصور اینکه چنین فعالیت‌هایی مزایای پیش‌بینی شده مانند ارزش بلندمدت برای شرکت به همراه دارد (رشید و همکاران، ۲۰۲۱). در واقع مسئولیت‌پذیری اجتماعی، به بهبود رقابت برند، کاهش هزینه‌های سرمایه، بهبود شهرت و جذب بهتر مشتریان کمک نموده و در نتیجه بهبود عملکرد را در پی دارد. بنابراین ایفای مسئولیت‌پذیری اجتماعی نه تنها بخش مهمی از توسعه پایدار است بلکه یک استراتژی رقابتی است (وانگ و سرکیس، ۲۰۲۱).

با توجه به اهمیت و جایگاه موضوع فوق، مطالعات مختلفی به بررسی رابطه گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکتها پرداخته‌اند که نتایج ناسازگاری در میان آنها وجود دارد. برای مثال، در برخی از پژوهش‌ها نظیر چانگ و همکاران، ۲۰۱۹؛ سیمسون و کوهر، ۲۰۰۶؛ اسکات و تامپسون، ۲۰۱۰؛ چویی و یونگ مینگ، ۲۰۱۰؛ ارشد و عثمان، ۲۰۱۲، رابطه مثبت گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکتها گزارش شده است. این در حالی است که در برخی مطالعات نظیر ابوقدان و سووایدان، ۲۰۱۹؛ رشید و همکاران، ۲۰۲۱، ارتباط منفی بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکتها تایید شده است. تعدادی از پژوهشگران نیز دریافته‌اند که ارتباط معناداری بین دو متغیر مذکور وجود ندارد، نظیر: اشفق و روی، ۲۰۱۹؛ مران‌جوری و علی‌خانی، ۱۳۹۳؛ قادرزاده و همکاران، ۱۳۹۶؛ حسینی و حقیقت، ۱۳۹۵؛ صبحی و محمدزاده، ۱۳۹۷. به همین دلیل هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکتها با استفاده از رویکرد فراتحلیل است.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

عملکرد هر شرکتی نتیجه فعالیت‌های هدفمندی است که برای ایجاد سود اقتصادی انجام می‌شود. شاخص‌هایی مانند سودآوری، بقا، رشد، دستیابی به اهداف و توانایی‌های رقابتی را می‌توان نتیجه عملکرد مناسب دانست (وحیدی و فخاری، ۱۳۹۴). عوامل متعددی می‌تواند عملکرد شرکت را تحت‌الشعاع قرار دهد. یکی از عواملی که در سالهای اخیر مطرح شده و کم و کیف آن میتواند بر عملکرد شرکت تاثیر بگذارد مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. امروزه شرکتها نسبت به جامعه پاسخگوتر شده‌اند و علاوه بر جنبه‌های مالی و اقتصادی که شرکتها به آن علاقه‌مند هستند، باید تأثیر آنها بر محیط زیست و گروه‌های اجتماعی کلیدی را هم در نظر گرفت. در نتیجه مسئولیت‌پذیری اجتماعی به یک استراتژی مهم برای شرکتها تبدیل شده است (کابزا گارسیا و همکاران، ۲۰۱۷). در عصر اطلاعات و جهانی شدن، اگرچه هدف اصلی سازمانها افزایش بهره‌وری و کسب سود است، اما باید مطابق انتظارات اجتماعی و قوانین اخلاقی پاسخ

دهند و این انتظارات را با اهداف اقتصادی سازمان تلفیق کنند تا به موفقیت برسند. بهترین راه رسیدن به اهداف بالاتر را ممکن می‌سازد (باداور نهندي و جلالی فر ۱۳۹۳). گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی^۱ شامل ارتباطات محیطی، خدمات و محصولات، ایمنی و کیفیت، منابع انسانی و اقدامات کسب و کار برای مشارکت در فعالیت اجتماعی و اقتصادی است که به طرف‌های ذینفع ارائه می‌گردد (ادل و همکاران، ۲۰۱۹). منظور از گزارشگری مسئولیت اجتماعی، تداوم و یکپارچگی فعالیت‌ها و ارزش‌های سازمان به گونه‌ای است که منافع همه ذینفعان اعم از سهامداران، مشتریان، کارکنان، سرمایه‌گذاران و عموم مردم در سیاست‌ها و عملکرد سازمان منعکس می‌شود. سازمان باید همواره خود را جزئی از جامعه ببیند و در قبال جامعه احساس مسئولیت کند و بدون توجه به منافع مستقیم شرکت به دنبال بهبود رفاه عمومی باشد (فروغی و همکاران ۱۳۸۷). گزارشگری مسئولیت اجتماعی نشان‌دهنده میزان پاسخگویی فعالانه یک شرکت به خواسته‌های طیفی از ذینفعان از جمله سهامداران، کارکنان، تامین‌کنندگان، مشتریان و جامعه است (هیلمان و رودریگز، ۲۰۰۱). و همچنین بخشی از اطلاعات حسابداری است که هدف آن اندازه‌گیری و گزارشگری اثرات اجتماعی (هزینه‌ها و منافع اجتماعی) ناشی از فعالیت‌های واحد تجاری است.

گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکتی، فراتر از حداقل الزامات قانونی پذیرفته شده و بصورت داوطلبانه است زیرا در زمره منافع بلندمدت سازمان‌های اقتصادی تلقی می‌شود. فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی نه تنها رضایت سهامداران را بهبود می‌بخشد، بلکه روی شهرت شرکت نیز اثر مثبتی دارد. به عبارت دیگر، گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت، تصویر مثبتی از شرکت در بین سهامداران ایجاد می‌کند (دارابی و همکاران، ۱۳۹۵). به این ترتیب کارکرد درونی گزارشگری مسئولیت اجتماعی می‌تواند منجر به ارتقای جایگاه شرکت و در نهایت افزایش بهره‌وری و سودآوری و در نهایت بقای بلندمدت آنها شود (وحیدی الیزایی و فخاری، ۱۳۹۴). گزارشگری مسئولیت اجتماعی و اجرای بهینه آن می‌تواند بر عملکرد شرکت تأثیر بگذارد. به گفته اسچولتنس (۲۰۰۷) فعالیت‌های اجتماعی به افزایش سودآوری شرکت و همچنین افزایش ارزش اجتماعی و اعتبار شرکت در بازار کمک می‌کند. تمایل به گزارشگری مسئولیت اجتماعی به واحد تجاری در بهبود محیط زیست، مصرف کمتر انرژی و مواد، مدیریت پسماند و ... کمک می‌کند (ساندهو و کاپور، ۲۰۱۰). در نتیجه، واحدهای تجاری به صورت اختیاری می‌توانند با کاهش تأثیر منفی خود بر جامعه، بهره‌وری را به حداکثر برسانند. امروزه این ایده به صورت روزافزون در بین واحدهای تجاری شکل گرفته که موفقیت بلندمدت آنها در ازای مدیریت عملیات

^۱ Social responsibility reporting

شرکت و همچنین ارائه حمایت‌های زیست محیطی و افزایش مسئولیت‌های اجتماعی شرکت به دست می‌آید (مارتین و همکاران، ۲۰۰۸).

در سال‌های اخیر مطالعاتی در مورد رابطه بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت انجام شده است. براساس تحقیقات انجام شده، سه نوع رابطه مثبت، منفی و خنثی (بدون رابطه) بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد وجود دارد.

ارتباط مثبت بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی شرکت منطبق با "تئوری دینفعان"^۱ است. بر مبنای تئوری دینفعان، که فریم (۱۹۸۴) ارائه کرده است «یک فرد یا گروه می‌تواند بر اهداف شرکت تأثیر بگذارد و بر آنها تأثیر بگذارد.» اتحادیه‌ها، رسانه‌ها، سازمان‌های مردم نهاد و سایر گروه‌های اجتماعی که مستقیماً در کار و شرکت دخالتی ندارند و برای حیات شرکت مهم نیستند، اما توانایی تأثیرگذاری بر افکار عمومی را دارند (کلارکسون و استاکهولد، ۱۹۹۵). از این نظر می‌توان گفت پیروی از نیازهای بسیاری از دینفعان توسط شرکت باعث بهبود عملکرد مالی شرکت می‌شود زیرا تصویر شرکت بهتر شده و اعتبار آن را افزایش می‌دهد (آلوچ و لاروچ، ۲۰۰۵).

"فرضیه اثر اجتماعی"^۲ نیز به عنوان مبنای رابطه مثبت بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی شرکت ارائه شده است. در واقع این فرضیه حاکی از آن است که رفع نیازهای دینفعان غیرمالک شرکت تأثیر مثبتی بر عملکرد مالی شرکت خواهد داشت. شرکت‌های موفق از منابع مالی محدودی برای ایجاد عملکرد مالی خود استفاده می‌کنند. تحقیقات وو و شن (۲۰۱۳) نشان می‌دهد که شرکت‌هایی که مسئولیت اجتماعی را انجام می‌دهند می‌توانند وام گیرندگان قابل اعتماد را انتخاب و جذب کنند، که این امر باعث افزایش سودآوری شرکت‌ها می‌شود. در نتیجه می‌توانند منابع بیشتری را به مددکاری اجتماعی اختصاص دهند. همچنین، شرکت‌هایی که مسئولیت اجتماعی را می‌پذیرند، کمتر در معرض خطرات تخلف^۳ هستند، لذا احتمال شکایت‌های گران قیمت علیه آنها کمتر است (وحیدی البیازی و فخاری، ۱۳۹۴). ین و کاتلین (۲۰۱۴) می‌گویند که مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی باعث افزایش شهرت می‌شود و شهرت به عنوان عاملی تعیین‌کننده در حفظ مشتریان قدیمی و جذب مشتریان جدید می‌شود. بنابراین افزایش شهرت ناشی از مسئولیت اجتماعی باعث بهبود عملکرد مالی سازمان می‌شود.

^۱ Stakeholder theory

^۲ Social effect hypothesis

^۳ Violation Risk

"فرضیه فرصت‌طلبی مدیریت"^۱ به عنوان مبنایی برای رابطه منفی بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی پیشنهاد شده است. حامیان این فرضیه بیان می‌کنند که مسئولیت اجتماعی شرکت هزینه‌هایی را به شرکت تحمیل می‌کند که در نهایت باعث کاهش سود و ثروت سهامداران می‌شود. رابطه منفی بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت با ایده‌های فریدمن و اقتصاددانان نئوکلاسیک سازگار است (کالم و جابن، ۲۰۰۲). اقتصاددانان نئوکلاسیک بیان می‌کنند گزارشگری مسئولیت اجتماعی، شرکت‌ها را در معرض هزینه‌هایی قرار می‌دهد که در نهایت منجر به کاهش سود و ثروت سهامداران می‌شود. این فرضیه زمانی است که عملکرد مالی شرکت‌ها قوی باشد، شرکت‌ها هزینه‌های مربوط به گزارشگری مسئولیت اجتماعی را کاهش می‌دهند و برعکس زمانی که عملکرد مالی ضعیف است، شرکت‌ها تمام توجه خود را بر افزایش هزینه‌های اجتماعی متمرکز می‌کنند. نلینگ و وب (۲۰۰۹) و سیمسون و کوهر (۲۰۰۶)، تی سوت سورا (۲۰۰۴)، واهبا و همکاران (۲۰۱۵)، از جمله حامیان این نظریه هستند. رابطه خنثی بین این دو متغیر نیز از طریق برخی پژوهش‌ها تایید شده است. طرفداران این دیدگاه استدلال کرده‌اند که ارتباط مستقیمی بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی وجود ندارد. در واقع، این دو متغیر ناهم بسته‌اند و مسئولیت اجتماعی تأثیر چندانی در نتایج مالی ندارد. مک ویلیامز و سیگل (۲۰۰۱)، لین و زولکفیل (۲۰۰۸)، براین و همکاران (۲۰۰۷)، بر این دیدگاه تأکید داشتند.

پیشینه پژوهش‌های خارجی

اوا هورواتوا (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان "آیا عملکرد زیست محیطی بر عملکرد مالی تأثیر می‌گذارد؟" با رویکرد فراتحلیل پرداخت. او دریافت که بین عملکرد زیست محیطی و عملکرد مالی ارتباط منفی برقرار می‌باشد.

ارنست بویل (۲۰۱۲) در پژوهشی به بررسی رابطه بین مشارکت خانواده و عملکرد مالی شرکت‌ها با رویکرد فراتحلیل اثرات اصلی و تعدیل‌کننده پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد که مشارکت خانواده تأثیر قابل‌توجهی بر عملکرد مالی شرکت‌ها ندارد.

رودلف اوسچنر و همکاران (۲۰۱۳) با فراتحلیل یافته‌های ۸۶ مقاله رابطه ادغام زنجیره تامین و عملکرد شرکت را بررسی نموده و نشان دادند که رابطه مثبت و معناداری بین ادغام زنجیره تامین (SCI) و عملکرد شرکت وجود دارد.

مارتین تیلور و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان "کدام عوامل رابطه بین عملکرد پایداری و عملکرد مالی را تعدیل می‌کند؟" با رویکرد فراتحلیل دریافتند که عملکرد پایداری احتمالاً

^۱ Management opportunism hypothesis

عملکرد مالی شرکت را به ویژه در بلندمدت افزایش می‌دهد و در مقایسه با پایداری اجتماعی، پایداری محیطی تا حد زیادی، به رابطه مثبت بین عملکرد پایداری و عملکرد مالی کمک می‌کند. علاوه بر این، به نظر می‌رسد عملکرد پایداری با معیارهای حسابداری مبتنی بر عملکرد مالی بیشتر از شاخص‌های مبتنی بر بازار همبستگی دارد.

تیموبوش و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به فراتحلیل چگونگی رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی با عملکرد مالی شرکت پرداختند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد مالی شرکت ارتباط مثبت و معناداری برقرار می‌باشد.

دولورس گالاردو و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی به فراتحلیل گزارشگری مسئولیت اجتماعی با عملکرد شرکت پرداخته‌اند و دریافتند که بین مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت ارتباط معناداری وجود ندارد.

کنان گوویندان و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان پایداری زنجیره تامین و عملکرد شرکت‌ها با رویکرد فراتحلیل پرداختند نتایج آن‌ها از ۱۲۹ مقالات جمع‌آوری شده نشان داد بین پایداری زنجیره تامین و عملکرد شرکت‌ها رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

پارتریک ولته (۲۰۲۱) در پژوهشی که با رویکرد فراتحلیل انجام داد به این نتیجه رسید که استقلال هیئت مدیره و تنوع جنسیتی هیئت مدیره و اندازه هیئت مدیره تاثیر مثبتی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت دارند و علاوه بر این مسئولیت‌پذیری اجتماعی و زیست محیطی موجب افزایش عملکرد مالی شرکت می‌گردد.

رابرت سورموند و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی که با رویکرد فراتحلیل از ۱۲۳ مطالعه انجام داد به این نتیجه رسید که اگرچه پیچیدگی زنجیره تامین تاثیر منفی بر عملکرد عملیاتی دارد، اما تاثیر مثبتی بر عملکرد نوآوری و عملکرد مالی دارد.

لیچورا لاواسکی و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان ساختار مالکیت و عملکرد شرکت در بازارهای در حال ظهور: یک متاآنالیز مقایسه ای کشورهای عضو اتحادیه اروپا شرق اروپا، روسیه و چین مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان می‌دهد که مالکیت دولتی بر عملکرد شرکت‌هایی که دولت در آنها سرمایه‌گذاری می‌کند تاثیر منفی می‌گذارد، در حالی که حضور سرمایه‌گذاران داخلی و سرمایه‌گذاران خارجی به عنوان مالک شرکت‌ها بدون توجه به تفاوت در کشور یا منطقه، بر عملکرد شرکت تاثیر مثبت می‌گذارد.

فیساهادیجن و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان فراتحلیل نوآوری بازاریابی بر عملکرد شرکت‌های کوچک و متوسط با اثر تعدیل‌کننده برنامه حمایتی دولت، دریافتند که تاثیر نوآوری

بازاریابی بر عملکرد یک شرکت توسط برنامه های حمایتی دولت تعدیل می شود و ارتباط مثبت بین نوآوری بازاریابی با عملکرد شرکت های کوچک و بزرگ برقرار است.

کیوهائو زی و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان نتایج همکاری سازمانی و عملکرد سازمانی فراتحلیل اثرات اصلی و تعدیل کننده را بررسی کردند و نتایج آن ها از ۴۹ مطالعه جمع آوری شده نشان داد همکاری سازمانی با عملکرد کلی سازمان ارتباط مثبت و معناداری دارد.

پیشینه پژوهش های داخلی

در ایران نیز حسینی و همکاران (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان طراحی الگوی تاثیر فناوری اطلاعات بر سنجه های عملکرد مالی با رویکرد فراتحلیل مورد بحث قرار دادند در این مطالعه رابطه بین متغیرهای مذکور در سالهای ۱۹۸۹ تا ۱۹۹۳ مورد بررسی قرار گرفته و ارتباط بین دو متغیر در تمامی سالها مثبت و معنادار ارزیابی شده است.

تیموری و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان تحلیل جامعه شناختی عوامل مؤثر بر عملکرد مالی مؤسسات و شرکت ها در ایران، آن را با رویکرد فراتحلیلی مورد بحث قرار دادند. نتایج نشان می دهد که از بین عوامل اثرگذار بر عملکرد مالی سازمان ها و شرکت ها، مالکیت نهادی و سرمایه فکری اثرگذارترین عوامل بودند. بر این اساس، مالکیت نهادی (با اندازه اثر ۰/۵۱) سرمایه فکری و نوآوری (به ترتیب با اندازه اثر ۰/۴۷ و ۰/۴۶) بیشترین تأثیر را بر بهبود عملکرد مالی شرکت ها و سازمان ها داشتند.

شیرمهنجی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان فراتحلیل روابط بین سازوکارهای حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی در بانک های اسلامی مورد بحث قرار دادند این مقاله نتایج حاصل از فراتحلیل مطالعات موجود در مورد روابط بین سازوکار حاکمیت شرکتی (استقلال اعضای هیئت مدیره، تعداد اعضای هیئت مدیره، هیئت نظارت شرعی، دوگانگی نقش مدیر و کمیته حسابرسی) و عملکرد مالی بانک های اسلامی را ارائه می دهد. در این مطالعه ۱۷ پژوهش مورد استفاده قرار گرفتند، که نتایج نشان می دهد بین استقلال اعضای هیئت مدیره، تعداد اعضای هیئت مدیره، هیئت نظارت شرعی، دوگانگی نقش مدیر و کمیته حسابرسی با عملکرد مالی بانک های اسلامی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

نوشاد و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان فراتحلیل سرمایه فکری و عملکرد مالی شرکت هدف از این تحقیق، فراتحلیل سرمایه فکری و عملکرد مالی در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. نتایج بررسی مطالعات انجام شده در بازه زمانی مذکور (۱۳۸۸-۱۴۰۰) و پیرامون این رابطه، بیانگر آن است که اکثر این مطالعات نامتجانس (ناهمگن) می باشند و معیارهای متفاوت اندازه گیری سرمایه فکری بر رابطه میان سرمایه فکری و عملکرد مالی تاثیرگذار است؛ در ادامه بررسی

مشاهده شد رابطه معناداری بین فاکتورهای سرمایه فکری یعنی سرمایه انسانی؛ سرمایه ساختاری و سرمایه فیزیکی با عملکرد مالی وجود دارد.

فتحی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان فراتحلیل تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی شرکتها که از ۶۴ مقاله در بازه‌ی زمانی ۱۹۹۳ تا ۲۰۱۹ مورد بررسی قرار دادند بر اساس نتایج به دست آمده حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی، ساختار سرمایه، تقسیم سود و سرمایه‌گذاری تأثیر دارد. ضمناً هر سه متغیر ساختار سرمایه، تقسیم سود و سرمایه‌گذاری بر عملکرد مالی تأثیر مثبت دارد.

۳- فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری پژوهش مبنی بر وجود دیدگاه‌های مختلف درباره ارتباط گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکتها، همچنین نتایج متناقض تحقیقات قبلی در این زمینه؛ و خلا تحقیقاتی موجود مبنی بر عدم فراتحلیل نتایج پژوهش‌های موجود در این زمینه، پژوهش حاضر به بررسی رابطه گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با رویکرد فراتحلیل پرداخته است. لذا فرضیه اصلی پژوهش به شرح ذیل است:

فرضیه اصلی: بین گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت ارتباط معناداری وجود دارد.

با بررسی کلیه مقالات جامعه آماری مورد مطالعه، مشاهده شد که در آنها از یک یا چند شاخص بازده حقوق صاحبان سهام، بازده دارایی‌ها، کیوتوبین، سود هر سهم و حاشیه سودخالص برای "ارزیابی عملکرد" استفاده شده است. لذا بر این اساس فرضیات فرعی پژوهش به شرح ذیل تدوین شدند:

فرضیه فرعی اول: بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و بازده حقوق صاحبان سهام ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و بازده دارایی‌ها ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی سوم: بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و شاخص کیوتوبین ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی چهارم: بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و حاشیه سودخالص ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی پنجم: بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و سود هر سهم ارتباط معناداری وجود دارد.

۴- روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از لحاظ رویکرد کمی از نوع فراتحلیل می‌باشد. در این روش محقق به ترکیب نتایج پژوهش‌های مختلف و متعدد و استخراج نتایج جدید و منسجم، با استفاده از روش‌های هدفمند آماری می‌پردازد. جامعه مورد بررسی این پژوهش مقالات معتبر چاپ شده در سطح بین‌المللی (نمایه‌های منتشر شده جی سی آر^۱ (JCR) و اسکاپوس^۲ (Scopus)) در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۳ و مقالات منتشر شده در مجلات مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در بازه زمانی ۱۳۷۸ تا ۱۴۰۱ باشد. به منظور اجرای روش فراتحلیل، کلیه مقالاتی که متغیر مستقل آنها گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و متغیر وابسته آنها عملکرد بود مورد جستجو قرار گرفتند. جدول شماره ۱ نحوه غربالگری و انتخاب مطالعات برای انجام فراتحلیل را نشان می‌دهد. طبق این غربالگری در نهایت ۳۰ مقاله لاتین و ۷ مقاله فارسی واجدالشرایط به عنوان جامعه آماری پژوهش شناسایی و جمع‌آوری شدند که برای فراهم آوردن دقت مناسب برای فراتحلیل (بورنستین و همکاران، ۲۰۱۰) و امکان تعمیم نتایج کلی، کافی می‌باشند (کینگ و هی، ۲۰۰۶). در جدول شماره ۲ هم لیست مقالاتی که واجدالشرایط برای فراتحلیل در پژوهش حاضر نبودند ارائه شده است. اطلاعات ۳۷ مطالعه مورد بررسی این پژوهش نیز در جدول شماره ۳ نشان داده شده است.

جدول ۱. نحوه انتخاب مطالعات برای انجام فراتحلیل

۶۲	تعداد مطالعات اولیه که متغیر مستقل آنها گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و متغیر وابسته آنها عملکرد بود
(۲۴)	مطالعاتی که ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بودند
(۱)	مطالعاتی که از اعتبار کافی برخوردار نبودند
۳۷	تعداد نهایی مطالعات واجدالشرایط

^۱ Journal Citation Reports

^۲ www.scopus.com

جدول ۲. لیست مطالعات حذف شده از جامعه آماری

عنوان	نام نویسنده	سال انتشار	علت عدم استفاده
بررسی سیستماتیک مورد تجاری برای مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت	یوشنگ و همکاران	۲۰۱۹	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بودند
مسئولیت اجتماعی شرکت، مدیریت آب و عملکرد مالی در صنعت غذا و نوشیدنی	اولاف و همکاران	۲۰۲۰	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بودند
چگونه مسئولیت اجتماعی شرکتی عملکرد مالی شرکت را افزایش می دهد: نقش میانجی تصویر شرکت و رضایت مشتری	حفیظ و همکاران	۲۰۱۹	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بودند
اثر تعدیل کننده نوآوری بر مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت در حوزه توسعه پایدار	خلیدانسر و همکاران	۲۰۱۸	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بودن
ارتباط بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت: یک شواهد تجربی	ابدورحمان و همکاران	۲۰۱۹	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بودن
های SME مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت: مورد ایتالیایی	ماربولینا و همکاران	۲۰۰۵	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بودن
آیا مسئولیت اجتماعی شرکتی بر عملکرد شرکتی صنعت مخابرات ایالات متحده تأثیر می گذارد؟	ویکینگ و همکاران	۲۰۱۴	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بودن
مسئولیت اجتماعی شرکت و حاکمیت شرکتی و عملکرد مالی شرکت: پل زدن مفاهیم برای یک مدل کسب و کار اخلاقی تر	لورثا و همکاران	۲۰۱۸	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بودن
مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت در چین: یک تحقیق تجربی از شرکت های چینی	هانگ هوچن و همکاران	۲۰۱۱	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بودن
حلقه مفقوده بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی: برجستگی و شناسایی ذینفعان	جوئن پلوزا و همکاران	۲۰۰۸	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود
تأثیر مسئولیت اجتماعی بر عملکرد کسب و کار	محمدزابر و همکاران	۲۰۰۲	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود
مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت: الگوریتم متن کاوی ترکیبی	موشینگ و همکاران	۲۰۲۰	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود
جو اخلاقی، مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد سازمانی: شواهدی از بخش عمومی امارات متحده عربی	شیرینه و همکاران	۲۰۱۸	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود
درک تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر هویت، تصویر و عملکرد شرکت	سابستین و همکاران	۲۰۱۰	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود
مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت: ترجیحات سرمایه گذار و استراتژی های شرکت	الیسون و همکاران	۲۰۰۷	ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود

مطالعاتی که از اعتبار کافی برخوردار نبودند	۲۰۱۵	مالیک محمود و همکاران	مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد سازمانی: شواهد تجربی از بخش بانکداری
ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود	۲۰۱۷	ابراهام و همکاران	مسئولیت اجتماعی شرکتی و عملکرد شرکت های شرکت های کوچک و متوسط غنا: نقش میانجی دسترسی به سرمایه و شهرت شرکت
ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود	۲۰۱۴	یونیو و همکاران	مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی از طریق اثر واسطه‌ای اعتماد سازمانی در شرکت‌های چین
ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود	۲۰۱۷	الیف اکین و همکاران	مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت شواهدی از یک بازار در حال ظهور
ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود	۲۰۱۶	مارتین و همکاران	ارتباط مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد سازمانی در صنعت ساختن و ساز
ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود	۲۰۲۱	نایان میترا	تاثیر مدیریت استراتژیک، مسئولیت اجتماعی بر عملکرد شرکت شواهدی از هند
ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود	۲۰۱۰	سوپریتی و همکاران	آیا مسئولیت اجتماعی شرکت بر عملکرد شرکت‌های هندی تاثیر می‌گذارد
ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود	۱۳۹۷	محمدی و همکاران	رابطه ارزش ویژه برند مبتنی بر دیدگاه مالی، مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد در شرکت های صنایع غذایی ایران
ضریب تبدیل پذیر به اندازه اثر را گزارش نکرده بود	۱۳۹۷	یدالهی و همکاران	تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی در کسب و کارهای خانوادگی و غیر خانوادگی

جدول ۳. لیست مطالعات بکارگرفته شده در فراتحلیل

عنوان	نام نویسنده	سال انتشار	اندازه نمونه	ارتباط	کشور
تاثیر مسئولیت پذیری اجتماعی شرکتی بر عملکرد مالی شرکت	وحیدی و الیزایی و همکاران	۱۳۹۴	۱۳۶	مثبت و معنادار	ایران (شرکتهای فعال در بورس اوراق بهادار)
تاثیر مسئولیت‌های اجتماعی شرکت بر عملکرد اجتماعی و واکنش های مصرف کننده در صنایع غذایی	امیدی و همکاران	۱۳۹۵	۵۴۰	مثبت و معنادار	ایران (شرکت های صنایع غذایی استان خوزستان)
مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران	حیدری کردزنگنه و همکاران	۱۳۹۶	۵۰۰	مثبت و معنادار	ایران (شرکتهای فعال در بورس اوراق بهادار)

ارزیابی تاثیر سطح افشای مسئولیت پذیری اجتماعی بر عملکرد مالی بانک ها با تاکید بر اخلاقیات	سعدت‌نیا و همکاران	۱۳۹۹	۱۰	مثبت و معنادار	ایران (بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار)
بررسی ارتباط بین مسئولیت پذیری اجتماعی و عملکرد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران	بادآور نهندي و همکاران	۱۳۹۳	۳۱۶	مثبت و معنادار	ایران (شرکتهای فعال در بورس اوراق بهادار)
تأثیر مسئولیت پذیری اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت با در نظر گرفتن نقش تعدیلگر ارزش ویژه نام و نشان تجاری	بخردی نسب و همکاران	۱۳۹۸	۱۷۹	مثبت و معنادار	ایران (شرکتهای فعال در بورس اوراق بهادار)
تأثیر افشای مسئولیت اجتماعی بر معیارهای حسابداری، اقتصادی و بازار ارزیابی عملکرد شرکتهای	کردستانی و همکاران	۱۳۹۷	۹۳۶	مثبت و معنادار	ایران (شرکتهای فعال در بورس اوراق بهادار)
بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد سازمانی: نقش واسطه ای نتیجه تیم	خواجه فواد لطیف و همکاران	۲۰۲۰	۲۲۵	مثبت و معنادار	پاکستان
فعالیت های مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت: نقش تعدیل کننده تاکید استراتژیک و رقابت صنعتی	اینگ پینگ و جیا و همکاران	۲۰۱۹	۳۴۰۱	مثبت و معنادار	چین (شرکتهای سهام عام)
مشارکت مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت در آسیا و اقیانوسیه: نقش مدیریت ریسک شرکت	طاهیرا و همکاران	۲۰۱۹	۱۷۵۰	مثبت و معنادار	کشورهای آسیایی و اقیانوسیه
تأثیر رهبری اخلاقی و مسئولیت اجتماعی شرکتی بر عملکرد شرکت: یک بررسی سیستماتیک	روبرتو و همکاران	۲۰۱۹	۶۶۱۲	مثبت و معنادار	هند
مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی: نقش مداخله دولت و رقابت در بازار	ونبین لونگ و همکاران	۲۰۱۹	۲۲۱۸	منفی و معنادار	چین
آستانه تمایز بازار و رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت	ونلئونگ و همکاران	۲۰۱۹	۹۲۴	عدم ارتباط	مالزی
مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی: شواهد بین المللی از نقش میانجی شهرت	یوسرا ماکنی و همکاران	۲۰۲۰	۲۶۱۹۲	مثبت و معنادار	کشورهای واقع در آسیا، اروپا، آفریقای جنوبی و شمالی
پیوند بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت: رویکرد داده‌های تابلویی	یاسیرحیات و همکاران	۲۰۲۰	۲۲۴	مثبت و معنادار	عربستان

مالزی	عدم ارتباط	۹۲۰	۲۰۲۰	علی یوآ و همکاران	پیوند بین ویژگی‌های هیئت مدیره، عملکرد مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی: شواهدی از صنعت مهمان‌نوازی و گردشگری
ایالات متحده	مثبت و معنادار	۳۰۰	۲۰۲۱	آنتونی اوکفار و همکاران	مسئولیت اجتماعی شرکتی و عملکرد مالی: شواهدی از شرکت‌های فناوری ایالات متحده
هند	مثبت و معنادار	۶۳۲	۲۰۲۰	شفت مقبول و همکاران	بررسی رابطه دوسویه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی در زمینه هند
پاکستان	مثبت و معنادار	۵۹۶۵	۲۰۲۰	اسد و همکاران	تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر ریسک شرکت و عملکرد شرکت: نقش واسطه ای شهرت شرکت
مالزی	مثبت و معنادار	۱۲۰۰	۲۰۱۱	مستزادین صالح و همکاران	به دنبال شواهدی از رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت در یک بازار در حال ظهور است
رومانی	منفی و معنادار	۲۰۴	۲۰۱۵	لیلیان نیکولتا و همکاران	مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت: شواهد تجربی از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار
هند	مثبت و معنادار	۳۴۰	۲۰۲۱	کولدپ و همکاران	پیوند مسئولیت اجتماعی شرکت (CSR) و عملکرد سازمانی: اثر تعدیل کننده شهرت شرکت
فرانسه	منفی و معنادار	۶۰۰	۲۰۲۰	آبدرهم و همکاران	مسئولیت اجتماعی شرکت، بی ثباتی مالی و عملکرد مالی شرکت: اثرات خطی، غیرخطی و سرریز - مورد شرکت‌های CAC ۴۰
تایوان	مثبت و معنادار	۱۱۴۴	۲۰۱۵	چین شین لین و همکاران	یک مدل یکپارچه برای توضیح چگونگی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی شرکت
هند	عدم ارتباط	۱۳۷۰	۲۰۱۹	لالیت و همکاران	تجزیه و تحلیل تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی شرکت: شواهدی از شرکت‌های برتر هندی
چین	عدم ارتباط	۴۰۱	۲۰۲۰	جیانگ و همکاران	مسئولیت اجتماعی شرکت، قابلیت نوآوری و عملکرد شرکت: شواهدی از SME
امریکا	مثبت و معنادار	۵۶۴	۲۰۱۲	گیوانا و همکاران	بررسی ارتباط بین مسئولیت اجتماعی استراتژیک شرکت و عملکرد شرکت: تحلیلی از بهترین شهروندان شرکتی
چین	مثبت و معنادار	۱۳۲	۲۰۲۱	سومئی و همکاران	مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی بانک در چین: نقش تعدیل کننده اعتبار سبز

مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت در چین: یک تحقیق تجربی از شرکت های چینی	هونگ هوی و همکاران	۲۰۱۱	۱۴۱	منفی و معنادار	چین
مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت: شواهدی از کره	جونگ سئو و همکاران	۲۰۱۰	۱۲۲۲	عدم ارتباط	کره جنوبی
مسئولیت اجتماعی شرکت، عملکرد شرکت و اثر تعدیل کننده مدیریت سود در شرکت های چینی	محمدصفدر و همکاران	۲۰۱۸	۳۴۸۱	مثبت و معنادار	چین
مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت در تولید چین: چشم انداز جهانی مدل های کسب و کار	چینلیانگ و همکاران	۲۰۲۱	۱۰۱۷	منفی و معنادار	چین
بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی: موردی از شرکت های دولتی چینی	رابرت و همکاران	۲۰۱۴	۹۲۴	منفی و معنادار	چین
مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد شرکت در صنعت هواپیمایی: نقش تعدیل کننده قیمت نفت	سنوکی و همکاران	۲۰۱۳	۱۵۷	مثبت و معنادار	ایالات متحده
رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی پایدار: شواهد در سطح شرکت از تایوان	تونی چی و همکاران	۲۰۱۸	۳۰۹۶	مثبت و معنادار	تایوان
رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی شرکت در کره	وانکئون و همکاران	۲۰۱۵	۱۰۱۴	مثبت و معنادار	کره
مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی	دونالد و همکاران	۲۰۰۰	۵۲۴	عدم ارتباط	امریکا

اکثر مطالعات در شش سال گذشته انجام شده و به طور گسترده در مناطق مختلفی مانند چین، امریکا، هند، مالزی و دیگر کشورها توزیع شده است. ۲۴ درصد مطالعات شاخص بازده حقوق صاحبان سهام، ۷ درصد مطالعات حاشیه سود خالص، ۳۸ درصد مطالعات بازده دارایی ها، ۲۴ درصد مطالعات شاخص کیوتوبین و ۷ درصد مطالعات هم سود هرسهم را به عنوان شاخص ارزیابی عملکرد بکار برده اند. همچنین از ۱۱ کشوری که این مطالعات در آنها صورت گرفته چین با انجام ۸ مطالعه، فراوانی بیشترین مطالعات را به خود اختصاص داده است.

روش تجزیه و تحلیل

به منظور دستیابی به هدف اصلی پژوهش و اجرای روش فراتحلیل، در پژوهش حاضر نیز همچون پژوهش عباس زاده و همکاران (۱۳۹۴)، شاخص همبستگی اندازه اثر r ابزار اصلی اجرای فراتحلیل در نظر گرفته شده و جهت بررسی روابط بین متغیرها، محاسبه و ارزیابی گردید.

به این منظور آماره‌های " X^2 "، " t "، " z " و " F " و " p -value" (مربوط به هریک از متغیرهای مستقل) به روش کتابخانه‌ای از مقالات مورد مطالعه جمع‌آوری شده تا با استفاده از فرمول‌های زیر، به یک مقیاس مشترک یعنی اندازه اثر تبدیل گردند (لیپسی و ویلسون، ۲۰۰۱).

$$r = \frac{t}{\sqrt{t^2 + df}} \quad \text{رابطه (۱)}$$

$$r = \sqrt{\frac{x^2}{n}} \quad \text{رابطه (۲)}$$

$$r = \frac{\sqrt{F}}{\sqrt{F + n_1 + n_2 - 2}} \quad \text{رابطه (۳)}$$

n حجم نمونه هر یک از مطالعات را نشان می‌دهد.

در مرحله بعد بایستی میانگین اندازه اثر محاسبه شود. محاسبه میانگین حسابی در صورتی امکان‌پذیر است که توزیع ضرایب همبستگی نرمال باشد، اما معمولاً با توجه به عدم نرمال بودن اندازه اثرها، این ارقام بر اساس فرمول زیر باید به Z فیشر تبدیل گردند:

رابطه (۴)

$$r = 0.5 \times \ln\left(\frac{1+r}{1-r}\right)$$

و با توجه به نرمال نبودن اندازه اثرهای محاسبه شده Z فیشر، Z_r معادل هر یک از ضرایب محاسبه شد، سپس میانگین وزنی آن‌ها ($\bar{Z}_r$) از طریق رابطه (۵) به دست آمد. K حجم مطالعات مرتبط با هر متغیر و n_i حجم مطالعه i ام است (تحریری و همکاران، ۱۴۰۰).

رابطه (۵)

$$Z_r = \frac{\sum_{i=1}^k (n_i - 3) \times z_{ri}}{\sum_{i=1}^k (n_i - 3)}$$

سپس تجانس یا همگنی اندازه اثرها آزمون می‌شود، در صورتی که اندازه اثرها همگن باشند، با یکدیگر تلفیق می‌شوند. در غیر این صورت مطالعات بر اساس متغیرهای کلیدی که احتمال

می‌رود واریانس اندازه اثرهای جمعیت ناشی از آن‌ها باشد به زیرگروه‌هایی تقسیم می‌گردد. این روش تا جایی ادامه می‌یابد که مطالعات درون طبقات متجانس باشند و هیچ واریانسی از اندازه اثر تبیین نشده باقی نمانده باشد.

تغییرات اندازه اثر مطالعات، با استفاده از آزمون کوکران (آماره Q) بررسی شد (رابطه ۶) مقدار بالای Q (و مقدار پایین p -value) مبین این است که فرضیه صفر همگنی بین مطالعات رد می‌شود. همچنین به دلیل حساسیت پایین آزمون کوکران، آزمون I^2 نیز در تشخیص ناهمگنی به کار برده شد (رابطه ۷). I^2 با مقادیر ۲۵٪، ۵۰٪ و ۷۵٪ باشد به ترتیب سطح ناهمگنی کم، متوسط و زیاد است.

$$Q = \sum w_i (y_i - \bar{y})^2 \quad (\text{رابطه ۶})$$

$$df = k - 1 \quad I^2 = \left(\frac{Q - df}{Q} \right) \times 100 \quad (\text{رابطه ۷})$$

در انجام فراتحلیل حاضر به منظور انجام محاسبات لازم از جمله محاسبه اندازه اثر، پس از جمع‌آوری متغیرهای موردنظر از پژوهش‌های مربوطه، نرم‌افزار جامع فراتحلیل CMA^{21} مورد استفاده قرار گرفته است که مناسب‌ترین نرم‌افزار قابل استفاده در فراتحلیل می‌باشد.

۵- یافته‌های پژوهش

توصیف تحقیقات انجام شده بر اساس سال انتشار:

در جدول شماره ۴ فراوانی پژوهش‌های داخلی و خارجی بر اساس سال انتشار آنها ارائه شده است. همانطور که ملاحظه می‌شود در پژوهش‌های داخلی از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۳ فقط یک مقاله و بعد از آن تا ۱۴۰۱، هر سال یک پژوهش به بررسی ارتباط گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت‌ها پرداخته است. در مطالعات خارجی بیشترین تعداد پژوهش‌ها درباره موضوع مذکور در سال ۲۰۲۰ با فراوانی ۲۳ درصد و کمترین در سالهای ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۳ با فراوانی ۱۴ درصد انجام پذیرفته است.

^{۲۱} Comprehensive Meta-Analysis

جدول ۴. فراوانی پژوهش‌های داخلی و خارجی براساس سال انتشار

داخلی			خارجی		
سال انتشار	فراوانی	درصد فراوانی	سال انتشار	فراوانی	درصد فراوانی
۱۳۷۸-۱۳۹۳	۱	۱۴	۲۰۰۹-۲۰۰۰	۱	۳,۳
۱۳۹۴	۱	۱۴	۲۰۱۱	۱	۳,۳
۱۳۹۵	۱	۱۴	۲۰۱۲	۱	۳,۳
۱۳۹۶	۱	۱۴	۲۰۱۳	۱	۳,۳
۱۳۹۷	۱	۱۴	۲۰۱۴	۲	۶,۷
۱۳۹۸	۱	۱۴	۲۰۱۷-۲۰۱۵	۳	۱۰
۱۴۰۱-۱۳۹۹	۱	۱۴	۲۰۱۸	۴	۱۳,۴
			۲۰۱۹	۶	۲۰
			۲۰۲۰	۷	۲۳,۴
			۲۰۲۱-۲۰۲۳	۴	۱۳,۴
مجموع	۷	۱۰۰	مجموع	۳۰	۱۰۰

توصیف فراوانی شاخص‌های ارزیابی عملکرد: در جدول شماره ۵ فراوانی شاخص‌هایی که در مقالات جمع‌آوری شده برای ارزیابی عملکرد مورد استفاده قرار گرفته، به تفکیک مقالات داخلی و خارجی ارائه شده است. از میان این شاخص‌ها بازده دارایی‌ها (۳۱ مشاهده) و حاشیه سودخالص و سود هر سهم (۳ مشاهده) به ترتیب دارای بیشترین و کمترین تعداد در بین مجموع مطالعات داخلی و خارجی هستند.

نتایج آزمون فرضیات اصلی و فرعی

در جدول ۴ نتایج فراتحلیل فرضیات پژوهش ارائه شده است. لازم به ذکر است برای آزمون فرضیه اصلی پژوهش، رابطه گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با استفاده از ۹۲ مشاهده جمع‌آوری شده از مقالات مورد بررسی که هر کدام با استفاده از یک یا چند شاخص ارزیابی عملکرد به اندازه‌گیری عملکرد پرداخته بودند مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۵. فراوانی شاخص‌های ارزیابی عملکرد در مقالات مورد مطالعه

شاخص	قلمرو	تعداد	شاخص	قلمرو	تعداد
بازده دارایی‌ها	کل	۳۱	سود هر سهم	کل	۳
	داخلی	۴		داخلی	۲
	خارجی	۲۷		خارجی	۱
بازده حقوق صاحبان سهام	کل	۳۰	حاشیه سود خالص	کل	۳
	داخلی	۶		داخلی	۱
	خارجی	۲۴		خارجی	۲
شاخص کیوتوبین	کل	۲۵	جمع کل شاخص‌ها به عنوان مشاهدات برای متغیر عملکرد شرکت	کل	۹۲
	داخلی	۶		داخلی	۱۹
	خارجی	۱۹		خارجی	۷۳

در فراتحلیل در صورتی که در آزمون ناهمگنی مقدار سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ درصد باشد از اطلاعات مربوط به اثرهای تصادفی و در صورتی که سطح معناداری از ۰/۰۵ بیشتر باشد از اطلاعات مربوط به اثرهای ثابت برای نتیجه‌گیری در مورد فرضیات استفاده می‌گردد. با توجه به نتایج این آزمون در جدول ۶ برای اظهار نظر در مورد تایید یا عدم تایید فرضیه اصلی و فرضیات فرعی پژوهش از اطلاعات مربوط به اثرات تصادفی استفاده می‌شود. بر این اساس عدم معناداری آماره Z برای متغیر عملکرد شرکت دال بر عدم تایید فرضیه اصلی پژوهش است. اما در ارتباط با فرضیه‌های فرعی می‌توان گفت گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی رابطه مثبت معنادار با سه شاخص بازده دارایی‌ها، کیوتوبین و سود هر سهم دارد. به عبارتی فرضیه فرعی دوم، فرضیه فرعی سوم و فرضیه فرعی پنجم تأیید می‌شوند. از طرفی گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی با دو شاخص بازده حقوق صاحبان سهام و حاشیه سود خالص رابطه معناداری ندارد. بنابراین فرضیه فرعی اول و فرضیه فرعی چهارم رد می‌شوند.

جدول ۶ نتایج فراتحلیل فرضیه‌های اصلی و فرعی پژوهش

متغیر یا شاخص	مدل	میانگین وزنی انداز اثر	فاصله اطمینان ۹۵٪		آزمون فرض صفر		آزمون ناهمگنی	
			حد بالا	حد پایین	آماره Z	سطح معناداری	آماره Q	سطح معناداری
عملکرد شرکت	اثرهای ثابت	۰,۰۶۳	۰,۲۱۶	۰,۲,۷	۸۵,۱۹۲۲	۰,۰۰۰	۵۲۹۲۹,۳	۹۹,۸۲۶
	اثرهای تصادفی	۰,۰۷۷	۰,۱۸۲	-۰,۰۵۹	۱,۰۰۸	۰,۳۱۴		
بازده حقوق صاحبان سهام	اثرهای ثابت	-۰,۰۲۳	-۰,۰۰۷	-۰,۰۳۹	-۲,۸۲۶	۰,۰۰۵	۲۲۸۳,۴۸	۹۹,۱۶۸
	اثرهای تصادفی	-۰,۰۲۸	۰,۱۴۹	-۰,۲۰۳	-۰,۳۱۰	۰,۷۵۶		
بازده دارایی‌ها	اثرهای ثابت	۰,۰۶۴	۰,۰۷۲	۰,۰۵۶	۱۵,۶۱۳	۰,۰۰۰	۱۶۳,۷۱۲	۸۴,۷۲۹
	اثرهای تصادفی	۰,۰۹۰	۰,۱۱۴	۰,۰۶۵	۶,۹۹۳	۰,۰۰۰		
کیوتوبین	اثرهای ثابت	۰,۰۴۸	۰,۰۵۹	۰,۰۳۷	۸,۷۸۷	۰,۰۰۰	۴۲۲,۸۶۶	۹۵,۲۷۰
	اثرهای تصادفی	۰,۰۷۴	۰,۱۲۵	۰,۰۲۲	۲,۸۰۹	۰,۰۰۵		
حاشیه سود خالص	اثرهای ثابت	۰,۱۲۰	۰,۱۶۶	۰,۰۷۵	۵,۱۲۶	۰,۰۰۰	۱۳,۲۱۲	۸۴,۸۶۲
	اثرهای تصادفی	۰,۱۵۵	۰,۳۰۴	-۰,۰۰۲	۱,۹۳۳	۰,۰۵۳		
سود هر سهم	اثرهای ثابت	۰,۱۸۰	۰,۲۲۹	۰,۱۳۱	۷,۰۲۷	۰,۰۰۰	۲۴,۷۱۱	۸۷,۸۶۰
	اثرهای تصادفی	۰,۲۵۶	۰,۴۰۸	۰,۰۹۱	۳,۰۰۳	۰,۰۰۳		

نتایج آزمون فرضیات اصلی و فرعی به تفکیک پژوهش‌های خارجی و داخلی

به دلیل تفاوت شرایط اقتصادی و بازار سرمایه ایران و سایر کشورها فراتحلیل مطالعات داخلی و خارجی به تفکیک نیز صورت گرفت. از آنجاییکه انجام فراتحلیل از نظر تعداد مشاهدات دارای الزاماتی است، در این پژوهش انجام آن به تفکیک مقالات داخلی و خارجی برای سه شاخص بازده حقوق صاحبان سهام، بازده دارایی‌ها و کیوتوبین امکان‌پذیر بود که نتایج آن به تفکیک نوع مطالعه (خارجی و داخلی) در جدول ۷ ارائه شده است. با توجه به نتایج آزمون ناهمگنی در این جدول، از اطلاعات مربوط به اثرهای تصادفی عملکرد و شاخص‌ها استفاده می‌گردد. با توجه به

سطح معنی‌داری آماره Z در جدول ۵، در پژوهش‌های خارجی، گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی فقط با بازده دارایی‌ها ارتباط مثبت معنادار دارد. اما در پژوهش‌های داخلی، گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی رابطه مثبت معناداری با عملکرد شرکت و شاخص‌های بازده حقوق صاحبان سهام، بازده دارایی‌ها و کیوتوبین دارد.

جدول ۷. نتایج فراتحلیل فرضیات اصلی و فرعی به تفکیک پژوهش‌های داخلی و خارجی

نتایج آزمون	مدل	نوع مطالعه	میانگین وزنی اندازه اثر	فاصله اطمینان ۰/۹۵		آزمون فرض صفر		آزمون ناهمگنی	
				حد بالا	حد پایین	آماره Z	سطح معناداری	آماره Q	سطح معناداری
عملکرد شرکت	اثرهای ثابت	خارجی	۰,۰۳۹	۰,۰۴۶	۰,۰۳۳	۱۲,۴۴	۰,۰۰۰	۲۹۰۰,۱	۹۸,۲۰
	اثرهای تصادفی		۰,۰۱۲	۰,۰۶۲	-۰,۰۳۷	۰,۴۹۰	۰,۶۲۴	۵	۷
	اثرهای ثابت		۰,۰۹۵	۰,۱۱۸	۰,۰۷۳	۸,۲۲۵	۰,۰۰۰	۷۸,۸۹	۷۸,۴۵
	اثرهای تصادفی	داخلی	۰,۱۰۷	۰,۱۵۷	۰,۰۵۷	۴,۱۷۸	۰,۰۰۰	۳	۳
شاخص بازده حقوق صاحبان سهام	اثرهای ثابت	خارجی	۰,۰۵۱	-۰,۰۳۴	-۰,۰۶۹	-۵,۸۰۵	۰,۰۰۰	۲۲۰۰,۵	۹۹,۳۴
	اثرهای تصادفی		۰,۱۰۱	۰,۱۲۱	-۰,۰۳۱	-۰,۸۹۲	۰,۳۷۲	۹	۶
	اثرهای ثابت		۰,۱۲۴	۰,۱۶۳	۰,۰۸۵	۶,۱۵۶	۰,۰۰۰	۱۹,۴۷	۷۴,۳۲
	اثرهای تصادفی	داخلی	۰,۱۳۸	۰,۲۱۶	۰,۰۵۸	۳,۳۶۹	۰,۰۰۱	۶	۶
شاخص بازده دارایی‌ها	اثرهای ثابت	خارجی	۰,۰۵۸	۰,۰۶۶	۰,۰۵۰	۱۳,۷۷	۰,۰۰۰	۱۳۲,۴۵	۸۳,۳۹
	اثرهای تصادفی		-۰,۰۶۸	-۰,۰۹۴	۰,۰۴۲	۵,۱۹۸	۰,۰۰۰	۱	۰
	اثرهای ثابت		۰,۱۵۴	۰,۱۹۲	۰,۱۱۵	۷,۷۲۵	۰,۰۰۰	۹,۱۶	۶۷,۲۶۹
	اثرهای تصادفی	داخلی	۰,۱۵۹	۰,۲۲۹	۰,۰۸۷	۴,۳۰۳	۰,۰۰۰	۵	۵
شاخص کیو توبین	اثرهای ثابت	خارجی	۰,۰۴۳	۰,۰۵۵	۰,۰۳۲	۷,۵۰۳	۰,۰۰۰	۴۴۲,۲۷	۹۶,۸۳
	اثرهای تصادفی		۰,۰۳۶	۰,۱۰۱	-۰,۰۳۰	۱,۰۶۷	۰,۲۸۶	۶	۵
	اثرهای ثابت		۰,۱۰۲	۱,۱۴۲	۰,۰۶۳	۵,۰۶۹	۰,۰۰۰	۱۱,۲۵۲	۵۵,۵۶
	اثرهای تصادفی	داخلی	۰,۱۰۶	۰,۱۶۷	۰,۰۴۶	۳,۴۲۲	۰,۰۰۱	۵	۵

بررسی سوگیری و انتشار

یکی از مشکلاتی که می‌تواند اعتبار نتایج فراتحلیل را تضعیف کند، سوگیری انتشار است. سوگیری انتشار به این معنی است که یک فراتحلیل همه مطالعات در مورد موضوع مورد بررسی

را شامل نشود؛ ممکن است برخی از مطالعات به دلایل مختلف منتشر نشده باشند یا حداقل در مجلات غیر نمایه شده منتشر شده باشند. هنگامی که سوگیری گسترده وجود داشته باشد، نتایج نهایی فراتحلیل تحت تأثیر قرار می‌گیرد و در برآوردهای نهایی حاصل تورش و خطا وجود خواهد داشت (مکاسکیو والتر، ۲۰۰۰). یکی از روش‌های بررسی سوگیری انتشار، روش رگرسیون خطی اگر^۱ است که در این روش فرض صفر (H_0) نشان دهنده تقارن نمودار و عدم وجود سوگیری انتشار است و فرضیه مخالف (H_1) نشان دهنده عدم تقارن و سوگیری انتشار نمودار است. مبنای روش اگر این است که اگر تورش انتشار وجود نداشته باشد، مقدار مورد انتظار برای ثابت رگرسیونی β_0 و شیب رگرسیونی β_1 را برآوردی ناریب از تأثیر واقعی خواهد بود. از طرف دیگر، اگر میانگین اندازه اثر در مطالعات کوچک از مطالعات بزرگتر متفاوت باشد، آنگاه خط رگرسیونی برازش داده شده از مبدأ عبور نمی‌کند. بنابراین اندازه ثابت رگرسیونی به عنوان مبنایی برای آزمون وجود تورش انتشار به کار می‌رود (اگر و اسمیت، ۱۹۹۷). با توجه به نتایج ارائه شده در جدول شماره ۸، از آنجایی که مقدار سطح معنی‌داری یک دامنه و دو دامنه در جدول برای هر گروه مورد مطالعه مرتبط با متغیرهای مذکور بیشتر از ۰/۰۵ است، فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود سوگیری انتشار تأیید می‌شود.

جدول ۸. نتایج رگرسیون خطی اگر

متغیر	برش (B)	خطای استاندارد	T- value	سطح معناداری	
				یک دامنه	دو دامنه
عملکرد شرکت	-۸,۷۹۳	۴,۰۱۳	۲,۱۹۱	۰,۰۱۵	۰,۰۳۱
حقوق صاحبان سهام	-۱,۵۴۷	۷,۰۸۴	۰,۲۱۸	۰,۴۱۴	۰,۸۲۹
بازده دارایی‌ها	۱,۵۴۷	۰,۷۶۴	۲,۰۲۲	۰,۰۲۷	۰,۰۵۴
شاخص کیوتوبین	۲,۴۷۶	۲,۴۵۶	۱,۰۰۷	۰,۱۶۳	۰,۳۲۶
حاشیه سودخالص	۱,۷۹۹	۴,۳۵۴	۰,۴۱۳	۰,۳۷۵	۰,۷۵۰
سود هر سهم	۵,۳۷۶	۲,۴۷۳	۲,۱۷۳	۰,۰۸۰	۰,۱۶۱

۶- بحث و نتیجه‌گیری

گزارشگری مسئولیت اجتماعی می‌تواند منجر به ارتقای جایگاه شرکت و همچنین عملکرد مالی آن و افزایش بهره‌وری و سودآوری و در نهایت بقای بلندمدت سازمان‌ها را منجر شود. گزارشگری مسئولیت اجتماعی و اجرای بهینه آن می‌تواند بر عملکرد شرکت تأثیر بگذارد. به گفته اسچولتنس (۲۰۰۷) فعالیت‌های اجتماعی به شرکت در بهبود سودآوری کمک می‌کند و

^۱ Egger

همچنین ارزش اجتماعی و اعتبار شرکت را در بازار افزایش می‌دهد. با وجود دیدگاه‌های نظری مختلف درباره ارتباط گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکتها، همچنین نتایج متناقض تحقیقات قبلی در این زمینه؛ و خلا تحقیقاتی موجود مبنی بر عدم فراتحلیل نتایج متناقض پژوهش‌های موجود در این زمینه، پژوهش حاضر به بررسی رابطه گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد شرکت با رویکرد فراتحلیل، با استخراج و استفاده از پنج شاخص بکارگرفته شده در مطالعات برای سنجش عملکرد پرداخت.

با توجه به یافته‌های این پژوهش بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد شرکت‌ها با استفاده از تجمیع شاخص‌ها ارتباط معناداری وجود ندارد. اما یافته‌های فراتحلیل جداگانه شاخص‌های عملکرد متفاوت است. بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی با بازده حقوق صاحبان سهام به عنوان شاخص ارزیابی عملکرد شرکت ارتباط معناداری وجود ندارد. این نتیجه با نتایج حاصل از پژوهش‌های، جیانگ یونگ و همکاران (۲۰۲۰)، دونالد سیگل و مک‌ویلیامز (۲۰۰۰) مطابقت دارد، اما با نتایج پژوهشگران وحیدی الیزابی و فخاری (۱۳۹۴)، اسدخان و همکاران (۲۰۲۰) مطابقت ندارد. بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و بازده دارایی‌ها به عنوان شاخص ارزیابی عملکرد شرکت رابطه معناداری وجود دارد. این نتیجه با نتایج حاصل از پژوهش‌های کردستانی و همکاران (۱۳۹۷)، چین شین لین و همکاران (۲۰۱۵) همخوانی دارد. اما با یافته‌های ابرهم و بارهیم (۲۰۲۰)، تناقض دارد. بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی با شاخص کیوتوبین به عنوان شاخص ارزیابی عملکرد شرکت ارتباط معناداری وجود دارد. این نتیجه با نتایج حاصل از پژوهش‌های وحیدی الیزابی و فخاری (۱۳۹۴)، اسدخان و همکاران (۲۰۲۰) مطابقت دارد، اما با نتایج پژوهش جیانگ‌یونگ و همکاران (۲۰۲۰) متناقض می‌باشد. بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و حاشیه سودخالص به عنوان شاخص ارزیابی عملکرد شرکت رابطه معناداری وجود ندارد. این نتیجه با نتایج حاصل از پژوهش‌های دونالدسیگل و مک‌ویلیامز (۲۰۰۰) مطابقت دارد، اما با نتایج پژوهش شفت و شبیر، (۲۰۲۰) مطابقتی ندارد. بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی با سود هر سهم به عنوان شاخص ارزیابی عملکرد شرکت ارتباط معناداری وجود دارد. این نتیجه با نتایج حاصل از پژوهش‌های لیلیان واستفن، (۲۰۱۴) همخوانی دارد. اما با نتایج پژوهش‌های لالیت‌موهان و کئور (۲۰۱۹) مطابقت ندارد.

در این پژوهش طبق نتایج فراتحلیل، بر اساس برخی شاخص‌ها ارتباط مثبت بین گزارشگری مسئولیت اجتماعی و عملکرد مالی شرکت تایید شد، که منطبق با تئوری ذینفعان است. بدین شکل که پیروی از نیازهای بسیاری از ذینفعان توسط شرکت باعث بهبود عملکرد مالی شرکت می‌شود زیرا تصویر شرکت بهتر شده و اعتبار آن افزایش می‌یابد. همچنین این نتایج موید فرضیه

اثر اجتماعی هستند. در واقع این فرضیه حاکی از آن است که رفع نیازهای ذینفعان غیرمالک شرکت تأثیر مثبتی بر عملکرد مالی شرکت خواهد داشت. شرکت‌های موفق از منابع مالی محدودی برای ایجاد عملکرد مالی خود استفاده می‌کنند. شرکت‌هایی که مسئولیت اجتماعی را انجام می‌دهند می‌توانند وام‌گیرندگان قابل اعتماد را انتخاب و جذب کنند، که این امر باعث افزایش سودآوری شرکت‌ها می‌شود. در نتیجه می‌توانند منابع بیشتری را به مددکاری اجتماعی اختصاص دهند. همچنین، شرکت‌هایی که مسئولیت اجتماعی را می‌پذیرند، کمتر در معرض خطرات تخلف هستند، لذا احتمال شکایت‌های گران قیمت علیه آنها کمتر است. مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی باعث افزایش شهرت می‌شود و شهرت به عنوان عاملی تعیین‌کننده در حفظ مشتریان قدیمی و جذب مشتریان جدید می‌شود. بنابراین افزایش شهرت ناشی از مسئولیت اجتماعی باعث بهبود عملکرد مالی سازمان می‌شود. به عبارتی سازمان‌ها به هر نحوی عمل کنند، عملکردشان بر جامعه اثر می‌گذارد و این تأثیر، خوب یا بد، به خود سازمان‌ها منعکس می‌گردد. همچنین توجه به افراد و گروه‌های ذینفع، میزان سود شرکت‌ها را در بلندمدت افزایش خواهد داد، و این خود باعث بهبود شهرت شرکت، کاهش هزینه‌ها در بلندمدت و افزایش تقاضا، که موجب افزایش فروش و سودآوری که در نهایت منجر به بهبود عملکرد شرکت می‌شود.

بنابراین از آنجاییکه عملکرد مالی یک شرکت مسئله‌ای ضروری برای آن محسوب می‌شود و در صورت عملکرد مالی نامناسب یک شرکت تداوم فعالیت و حیات آن شرکت به خطر می‌افتد، لازم است شرکت‌ها برای بهبود جایگاه رقابتی خود در جامعه باید به گزارشگری مسئولیت اجتماعی توجه کنند.

این پژوهش با محدودیت خاصی که روش پژوهش یا تجزیه و تحلیل آن را تحت‌الشعاع قرار دهد مواجه نبود. البته انحراف ذاتی فراتحلیل موجب می‌شود که جست و جوی مقالات کامل نبوده یا مقالات به طور کامل در مجلات منتشر نشده باشند. همچنین ممکن است در این زمینه پژوهش‌هایی انجام شده باشد که نتایج آن‌ها منتشر نشده باشد و یا پژوهشگر به آنها دسترسی نداشته باشد، لذا در صورت دستیابی و لحاظ کردن نتایج این مطالعات، ممکن است نتایج این پژوهش تغییر کند. در پژوهش‌های آتی می‌توان به فراتحلیل ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی با ابعاد عملکرد پرداخت.

فهرست منابع

امیدی، فریدون؛ حسین، رضایی دولت‌آبادی؛ محمدشفیعی، مجید. (۱۳۹۵)، تأثیر مسئولیت‌های اجتماعی شرکت بر عملکرد اجتماعی و واکنش‌های مصرف‌کننده در صنایع غذایی. تحقیقات بازاریابی نوین، دوره ششم، ۱ (۲۰)، ۱۶۱-۱۷۸.

- بادآور نهندي، يونس، جلالی فر، ژيلا. (۱۳۹۳)، بررسی ارتباط بين مسئوليت پذيری اجتماعی و عملکرد شرکت های پذيرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. مجله مدیریت بهره وری، سال هفتم (۲۸)، صص ۱۳۹-۱۶۴.
- بخردی نسب، وحید، ژولانژاد، فاطمه. (۱۳۹۸)، تأثیر مسئوليت پذيری اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت با در نظر گرفتن نقش تعدیلگر ارزش ویژه نام و نشان تجاری. نشریه حسابداری و منافع اجتماعی، دوره دهم، شماره ۴، صص ۲۷-۷۲.
- تحریری، آرش، افسای، اکرم. (۱۴۰۰)، فراتحلیل عوامل موثر بر رفتار حسابرسان جهت پذیرش فناوری اطلاعات. دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، ۶ (۱۱)، صص ۴۰-۱.
- حیدری کردزنگنه، غلامرضا؛ نوروش، ایرج؛ جعفری، محمدحسن. (۱۳۹۶)، مسئوليت اجتماعی و عملکرد مالی در شرکت های پذيرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، اقتصادی سال هفدهم، دوره هفدهم، (۴،۳)، صص ۵۳-۷۸.
- حسینی، سید علی، حقیقت، سرور، (۱۳۹۵)، رابطه بين حاکمیت شرکتی و تعهد به ایفای مسئولیت‌های اجتماعی در شرکت‌های پذيرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های حسابداری، ۶ (۴)، صص ۱۲۸-۱۰۳.
- دارابی، رویا؛ وقفی، سید حسام؛ سلمانیان، مریم. (۱۳۹۵)، بررسی ارتباط گزارشگری مسئولیت اجتماعی با ارزش و ریسک شرکت‌های پذيرفته شده بورس اوراق بهادار تهران، دو فصلنامه حسابداری ارزشی و رفتاری، ۱ (۲): ۱۹۳-۲۱۳.
- سعادت‌نیا، محمد؛ فرهاد، محمدرضا، دهدار؛ عبدلی، محمدرضا. (۱۳۹۹)، ارزیابی تأثیر سطح افشای مسئوليت پذيری اجتماعی بر عملکرد مالی بانک ها با تأکید بر اخلاقیات. پژوهش‌های اخلاقی، سال یازدهم، شماره ۲، صص ۸۹-۱۲۴.
- صبوحی، نسترن، محمدزاده، امیر. (۱۳۹۷)، بررسی رابطه بين عملکرد اجتماعی، ساختار مالکیت و حاکمیت شرکتی، ۵ (۱)، صص ۱۲۷-۱۵۱.
- عباس زاده، محمدرضا؛ حصارزاده، رضا؛ جباری نوقابی، مهدی؛ عارفی اصل، سولماز. (۱۳۹۴)، فراتحلیل حاکمیت شرکتی و مدیریت سود بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۲ (۱)، صص ۵۹-۸۴.
- فروغی نسب، محمد؛ صراف، فاطمه؛ نجفی مقدم، علی. (۱۳۸۷)، ابعاد مسئوليت اجتماعی و بهبود عملکرد مالی و غیر مالی شرکت ها، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۰، صص ۸۱-۹۸.

- قادرزاده، سیدکریم، کردستانی، غلامرضا، حقیقت. (۱۳۹۶)، شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها با رویکرد داده‌کاوی، پژوهش‌های کاربردی در گزارشگری مالی، ۶(۲)، صص ۷-۴۶.
- کردستانی، غلامرضا؛ قادرزاده، سیدکریم؛ حقیقت، حمید. (۱۳۹۷)، تأثیر افشای مسئولیت اجتماعی بر معیارهای حسابداری، اقتصادی و بازار ارزیابی عملکرد شرکت‌ها. پیشرفت‌های حسابداری، دوره دهم، شماره ۱، ۱۸۷-۲۱۷.
- مران‌جوری، حسینی، رضوانی، جهانگیر. (۱۳۹۷)، فراتحلیل در تحقیقات حسابداری، فصلنامه پژوهش حسابداری، ۸(۲)، صص ۱۲۵-۱۴۷.
- مران‌جوری، مهدی، علی‌خانی، راضیه. (۱۳۹۳)، کاربرد تئوری‌های افشای اطلاعات زیست محیطی و اجتماعی، نشریه مطالعات حسابداری و حسابرسی، سال چهارم، شماره ۳، صص ۳۲۹-۳۴۸.
- محمدی، مرتضی، محسن، زارعی. (۱۳۹۷)، رابطه ارزش ویژه برند مبتنی بر دیدگاه مالی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و عملکرد در شرکت‌های صنایع غذایی ایران، دوره دهم، شماره ۴، صص ۱۶۱-۱۷۰.
- نوروزی، مرتضی، احمدی، موسی. (۱۳۹۱)، بررسی عملکرد مالی شرکت‌های بیمه پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهشنامه بیمه، شماره ۴، صص ۷۲-۹۳.
- وحیدی الیزایی، ابراهیم، فخاری، ماندانا. (۱۳۹۴)، تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکتی بر عملکرد مالی شرکت، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، شماره ۲۷.
- یداللهی فارسی، جهانگیر؛ آقاجانی، علی اکبر؛ احمدپور، محمود؛ متوسلی، محمود. (۱۳۹۷)، تأثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی در کسب و کارهای خانوادگی و غیر خانوادگی، پژوهشنامه مدیریت اجرایی، سال دهم، شماره ۲۰.
- Arshad, R., and R. Othman. ۲۰۱۲. Islamic corporate social responsibility, corporate reputation and performance. *International Journal of Economics and Management Engineering*, ۶ (۴): ۶۴۳-۶۴۷.
- Asad Kh. Z.U. Rehman, and A. Rahman. ۲۰۲۰. Corporate social responsibility's influence on firm risk and firm performance: the mediating role of firm reputation, *Journal of Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, ۲۹۹۱-۳۰۰۵.
- Adel, C., M. M. Hussain, E. K. A. Mohamed and M. A. K. Basuony ۲۰۱۹. Is Corporate Governance Relevant to the Quality of Corporate Social Responsibility Disclosure in Large European Companies, *International Journal of Accounting & Information Management*, ۲۷(۲): ۳۰۱-۳۳۲.

- Abu Qa'dan, M.B., and M.S. Suwaidan. ۲۰۱۹. Board composition, ownership structure and corporate social responsibility disclosure: the case of Jordan. *Social Responsibility Journal*, ۱۵(۱): ۲۸-۴۶
- Allouche, J., and P. Laroche. ۲۰۰۵. A meta-analytical investigation of the relationship between corporate social and financial performance. *Revue De Gestion Des Ressources Humanise*, ۵۷(۱): ۸-۴۱.
- Abderrahmane, J., and G. Brahim. ۲۰۲۰. Corporate social responsibility, financial instability and corporate financial performance: linear, non-linear and spillover effects The case of the CAC ۴۰ companies, *Financia research letters*, ۲۳-۶۱.
- Anthony O., B. Ngozi Adeleye, and M. Adusei. ۲۰۲۱. Corporate social responsibility and financial performance: Evidence from U.S tech firms, *Journal of Cleaner Production*, ۲۹۲ (۱۰).
- Abraham, A., O. S. Agyemang. ۲۰۱۷. Corporate social responsibility and firm performance of Ghanaian SMEs: Mediating role of access to capital and firm reputation, *Journal of Global Responsibility*, ۸ (۱): ۴۷-۶۲.
- Ashfaq, K., and Z. Rui. ۲۰۱۹. Revisiting the relationship between corporate governance and corporate social and environmental disclosure practices in Pakistan. *Social Responsibility journal*, ۱۵(۱): ۹۰-۱۱۹.
- Ali U., M. K.Kilic. and Mehmet Ali, K.and Cemil, K. Abdullah. ۲۰۲۰. The link among board characteristics, corporate social responsibility performance, and financial performance: Evidence from the hospitality and tourism industry, *tourism Management*, ۳۵(۴): (۱-۱۳).
- Abdul Rehman, Kh., Zh. Yu, H. Golpîra and A. Sharif. ۲۰۱۹. THE nexus between corporate social responsibility and corporate performance: an empirical evidence, *Scientific Journal of Logistics*, ۱۵ (۲): ۲۹۱-۳۰۳.
- Alison, M., T. B. Mackey, and J. B. Barney. ۲۰۰۷. Corporate Social Responsibility and Firm Performance: Investor Preferences and Corporate Strategies, *Academy of Management Review*, Forthcoming, ۳۲ (۳).
- Brine, M., R. Brown. and G. Hackett .۲۰۰۷. Corporate social responsibility and financial performance in the Australian Context, *Proceedings of the Economic Round-up*, Autumn, ۴۷-۵۸.
- Borenstein, M., L. V. Hedges., J. P. T. Higgins, and H. R. Rothstein. ۲۰۱۰. A basic introduction to fixed-effect and random-effects models for meta-analysis. *Research Synthesis Methods* ۱(۲): ۹۷±۱۱۱.

- Cravens, K. S., E. G. Oliver, and J. S. Stewart. ۲۰۱۰. Can a positive approach to performance evaluation help accomplish your goals. *Business Horizons*, ۵۳ (۳): ۲۶۹-۲۷۹.
- Choi, J., and Ch. Young-Ming. ۲۰۱۰. Corporate social responsibility and corporate financial performance: Evidence from Korea. *Australian Journal of Management*, ۵۳ (۳): ۲۹۱-۳۱۱.
- Cabeza-Garcia, L., M. Sacristn, and S. Gomez. ۲۰۱۷. Family involvement and corporate social responsibility disclosure. *Journal of Family Business Strategy*, ۸ (۲): ۱۰۹-۱۲۲.
- Clarkson, Max. B. E., and A. Stakeholder. ۱۹۹۵. framework for analyzing and evaluating corpoprare social responsibility, the academy of management review, Jan ۵۵(۶): ۶۲۹-۶۳۴.
- Chung, C., S. Jung and J. Young. ۲۰۱۹. Do CSR activities increase firm value? Evidence from the Korean market. *Sustainability*, ۱۰, ۳۱-۶۴.
- Chien-Ling, L. H. Qianqian, Z. Tianlun, L. and Ch. Tiejun, Ch. Tachia. ۲۰۲۱. Corporate Social Responsibility and Firm Performance in China's Manufacturing a Global Perspective of Business Models. *Sustainability*, ۱۳ (۵).
- Chin-Shien L., Ch. Ruei-Yuan and D. Van Thac. ۲۰۱۵. An Integrated Model to Explain How Corporate Social Responsibility Affects Corporate Financial Performance, *Sustainability*, ۷(۷): ۸۲۹۲-۸۳۱۱.
- Donald S. and A. McWilliams. ۲۰۰۰. Corporate social responsibility and financial performance: correlation or misspecification, *Sterategic management journal*, ۲۱ (۵): ۶۰۳-۶۰۹.
- McWilliams, A. and D. Siegel. ۲۰۱۰. Corporate social responsibility and financial performance: correlation or misspecification, *Strategic Management Journal*, (۲۱): ۶۰۳-۶۰۹.
- Mariolina, L., M. Mura, and A. Bonoli. ۲۰۰۵. Corporate social responsibility and corporate performance: the case of Italian SMEs, *Corporate Governance*, ۵ (۴): ۲۸-۴۲.
- Egger, M., G. D. Smith, M. Schneider, and C. Minder. ۱۹۹۷. Bias in meta-analysis detected by a simple. Graphical test *Bmj*, ۳۱۵(۷۱۰۹): ۶۲۹-۶۳۴.
- Ebaid, I.E.-S. ۲۰۲۲. Corporate governance mechanisms and corporate social responsibility disclosure: evidence from an emerging market. *Journal of Global Responsibility*.
- Elif Akben, S. and H. Kiymaz. ۲۰۱۷. Corporate Social Responsibility and Firm Performance: Evidence from an Emerging Market, *Accounting and Finance Research*, ۶ (۴).
- Freeman, R. E. ۱۹۸۴. *Strategic Management: A Stakeholder Approach*, Boston, MA: Pitman.

- Glossner, S. (۲۰۱۹). Investor horizons, long-term blockholders, and corporate social responsibility, *Journal of Banking & Finance*, ۱۰۳, ۷۸-۹۷.
- Giovann, M., G. Boesso, and K. Kumar. ۲۰۱۲. Examining the Link between Strategic Corporate Social Responsibility and Company Performance: An Analysis of the Best Corporate Citizens, *Corporate social responsibility and environmental management*, ۲۰ (۲): ۸۱-۹۴.
- Hafiz, Y. A., R. Q. Danish, and M. Asrar-ul-Haq. ۲۰۲۰. How corporate social responsibility boosts firm financial performance: The mediating role of corporate image and customer satisfaction, *Corporate Social Responsibility and environmental management*, ۲۷ (۱): ۱۶۶-۱۷۷.
- Honghui, Ch., and X. Wang. ۲۰۱۱. Corporate social responsibility and corporate financial performance in China: an empirical research from Chinese firms, *Corporate Governance*, ۱۱ (۴): ۳۷۱-۳۸۰.
- Hillman, N., and L., L. Rodrigues. ۲۰۰۱. The business case for corporate social responsibility: A review of concepts, research and practice. *International Journal of Management Reviews*, ۸۳ (۴): ۸۶۵-۷۰۱.
- Honghui Ch., and X. Wang. ۲۰۱۱. Corporate social responsibility and corporate financial performance in China: an empirical research from Chinese firms, *Corporate Governance*, ۱۱ (۴): ۳۶۱-۳۷۰.
- Jiang Y., D. Bahta, and A. Muhammad. ۲۰۲۰. Corporate social responsibility, innovation capability and firm performance: evidence from SME, *Social responsibility journal*. ۱۷ (۶): ۸۴۰-۸۶۰.
- Jong-Seo Ch., K. Young-Min, and Ch. Chongwoo. ۲۰۱۰. Corporate social responsibility and corporate financial performance: Evidence from Korea, *Australian Journal of Management*, ۳۵ (۳).
- John, P and L. Papania. ۲۰۰۸. The Missing Link between Corporate Social Responsibility and Financial Performance: Stakeholder Salience and Identification, *Corporate Reputation Review*, ۱۱ (۲): ۱۶۹-۱۸۱.
- Kaleem, E., and S. Jabeen. ۲۰۰۲. Exporting the interaction between Financial Performance and Corporate Social Responsibility in Pakistani Firms. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, ۲ (۱۰): ۱۰۴۳۱-۱۰۴۳۹.
- Khalid Anser, M. A. Zh. Zhang, and L. Kanwal. ۲۰۱۸. Moderating effect of innovation on corporate social responsibility and firm performance in realm of sustainable development, *Corporate Social Responsibility and environmental management*, ۲۵ (۵): ۷۹۹-۸۰۶.
- King, W. R., J. He. ۲۰۰۶. A meta-analysis of the technology acceptance model. *Information and Management* ۴۳(۶): ۷۴۰-۷۵۵.
- Khawaja Fawad, L., S. AymenRabia, B. bilal, and sh. Umar. ۲۰۲۰. Revisiting the relationship between corporate social responsibility and

- organizational performance the mediating role of team outcomes. Corporate social responsibility and environmental management, ۱۶۳۰-۱۶۴۱.
- Kuldeep S., and M. Misra. ۲۰۲۱. Linking Corporate Social Responsibility (CSR) and Organizational Performance: the moderating effect of corporate reputation, European Research on Management and Business Economics, ۲۷ (۱).
- Lalit M. K., and A. Kaur Sekhon. ۲۰۱۹. Analyzing the impact of corporate social responsibility on corporate financial performance: evidence from top Indian firms, Corporate Governance, ۲۰ (۱): ۱۴۳-۱۵۷.
- Lipsey, W., and D. Wilson. ۲۰۰۱. Practical meta-analysis. Thousand Oaks. CA SAGE Publications. and corporate performance. empirical evidence from a panel of the Bucharest Stock Exchange listed companies. Bucharest Academy of Economic Studies.
- Lin, M.P., and N., Zulkifli. ۲۰۰۸. Does ownership form matter for corporate social responsibility? A longitudinal comparison of environmental performance between public, pri-vate, and joint-venture firms. Business and Society Review ۱۱۴ (۴), ۴۳۵-۴۵۶.
- Liliana Nicoleta, S., and G.H. Ștefan Cristian. ۲۰۱۵. Corporate social responsibility and corporate performance: empirical evidence from a panel of the Bucharest Stock Exchange listed companies. Correspondence, ۹۵ (۱).
- Lorea, A. A., E. Zubeltzu-Jaka, and L.A. Etxeberria. ۲۰۱۸. Corporate social responsibility and corporate governance and corporate financial performance: Bridging concepts for a more ethical business model, Business Strategy and Development, ۱ (۴): ۲۱۴-۲۲۲.
- Macaskill, P., S. Walter, and L.A. Irwing. ۲۰۰۰. Comparison of methods to detect publication bias in meta-analysis. State Med, ۲۰: ۶۴۱-۶۵۴.
- Martin, S., G. Odemilina, and R. Bampton. ۲۰۰۸. Corporate social responsibility: a strategy for sustainable business success. An analysis of ۲۰ selected British companies. Journal of Corporate Governance, ۱۰ (۲): ۲۰۳-۲۱۷.
- McWilliams, A., and D. Siegel. ۲۰۰۱. "Corporate social responsibility: a theory of the firm perspective", Academy of Management Review, Vol. ۲۶ No. (۱) ۱۱۷-۱۲۷.
- Mahoney, L., S. L. Thorne, L. Cecil, and W. LaGore. ۲۰۱۳. A research note on standalone corporate social responsibility reports: Signaling or Greenwashing? Journal of Critical Perspectives on Accounting ۲۴ (۴): ۳۵۰-۳۵۹.
- Mohamed, Z., and J. Peters. ۲۰۰۲. The impact of social responsibility on business performance, Managerial Auditing Journal, ۱۷ (۴): ۱۷۴-۱۷۸.

- Mushang, L., and Y.L. Huang. ۲۰۲۰. Corporate Social Responsibility and Corporate Performance: A Hybrid Text Mining Algorithm, Sustainability, ۱۲ (۸).
- Muhammad Safdar, S., Zheng Ch. Tehmina Kh. and V. K. Nguyen. ۲۰۱۸. Corporate social responsibility, firm performance and the moderating effect of earnings management in Chinese firms, Asia-Pacific Journal of Business Administration, ۱۰ (۲): ۱۸۴-۱۹۹.
- Mustaruddin S., N. and Zulkifli, R. Muhamad. ۲۰۱۱. Looking for evidence of the relationship between corporate social responsibility and corporate financial performance in an emerging market, Asia-Pacific Journal of Business Administration, ۳(۲): ۱۶۵-۱۹۰.
- Martin, L., and B. Teck Heng Lim. ۲۰۱۶. Linking corporate social responsibility and organizational performance in the construction industry, Construction Management and Economics, ۹۰-۱۰۵.
- Malik, Muhammad Sh. and A. Huma I. Anwar. ۲۰۱۵. Corporate social responsibility and organizational performance: Empirical evidence from banking sector, Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences, ۲۴۱-۲۴۷.
- Nelling, E., and E. Webb. ۲۰۰۹. corporate social responsibility and financial performance: The “virtuous circle” revisited. Review of Quantitative. Finance and Accounting, ۳۲ (۲): ۱۹۷-۲۰۹.
- Nayan, M., ۲۰۲۱. Impact of strategic management, corporate social responsibility on firm performance in the post mandate period: evidence from India, International Journal of Corporate Social Responsibility, ۳ (۶).
- Olaf, W., and G. Saunders-Hogberg. ۲۰۲۰. Corporate social responsibility, water management, and financial performance in the food and beverage industry, Corporate Social Responsibility and environmental management, ۲۷ (۴): ۱۹۳۷-۱۹۴۶.
- Rashid, W., E. Khondkar, A. Mark, and Wu. Chenlong. ۲۰۲۱. an examination of the relationship between corporate social responsibility and financial performance: the case of chinese state-owned enterprises. Accounting for the Environment, (۵): ۱-۲۲.
- Roberts, R. W. ۲۰۱۴. Determinants of corporate social responsibility disclosure: An application of stakeholder theory. Accounting, Organizations and Society, ۷(۶): ۵۹۵-۶۱۲.
- Robert W. R., E. K Khondkar, M. Aleksanyan, and Ch. Wu. ۲۰۱۴. An Examination of the Relationship between Corporate Social Responsibility and Financial Performance: The Case of Chinese State-Owned Enterprises, Accounting for the Environment, ۱-۲۲

- Roberto C., R. Saha, R. Singh, and R. Dahiya. ۲۰۱۹. Effect of ethical leadership and corporate social responsibility on firm performance: A systematic review, ۲۷ (۲): ۴۰۹-۴۲۹.
- Sandhu, H. S., and sh. Kapoor. ۲۰۱۰. Corporate social responsibility initiatives: An analysis of voluntary corporate disclosure. South Asian Journal of Management, ۱۷ (۲): ۴۷-۸۰.
- Scholtens, L. R., and L. Dam. ۲۰۰۷. Banking on the Equator. Are banks that adopted the Equator Principles different from non-adopters, ۳۵(۸): ۱۳۰۷-۱۳۲۸.
- Sherine, F., and F. Jabeen. ۲۰۱۸. Ethical climate, corporate social responsibility and organizational performance: evidence from the UAE public sector, Social Responsibility Journal, ۱۴ (۴): ۷۳۷-۷۵۲.
- Sebastian, A., and M. Brettel. ۲۰۱۰. Understanding the influence of corporate social responsibility on corporate identity, image, and firm performance, Management Decision, ۴۸ (۱۰): ۱۴۶۹-۱۴۹۲.
- Seoki L., K. Seo and A. Sharma. ۲۰۱۳. Corporate social responsibility and firm performance in the airline industry: The moderating role of oil prices, Tourism Management, ۳۸, ۲۰-۳۰.
- Simpson, W.G. and T. Kohers. ۲۰۰۶. The link between corporate social and financial performance: evidence from banking industry, Journal of Business Ethics, Vol. ۳۵ No. ۲, pp. ۹۷-۱۰۹.
- Shafat, M., and A. H. shabir. ۲۰۲۰. Exploring the Bi-directional relationship between corporate social responsibility and financial performance in Indian context. Social responsibility journal, ۱۰۶۲-۱۰۷۷.
- Scott, J. M. and J. L. Thompson. ۲۰۱۰. Environmental entrepreneurship: The sustainability challenge. Institute of small business and entrepreneurship conference (ISBE), London, November ۲۰۱۰, Proceedings. ISBE.
- Sora T-shirt M, E. ۲۰۰۴. Strategy and society: the link between competitive advantage and corporate social responsibility. Harvard business review, ۱-۱۵.
- Supriti, M., and D. Suar. ۲۰۱۰. Does Corporate Social Responsibility Influence Firm Performance of Indian Companies, ۹۵ (۴): ۵۷۱-۶۰۱.
- Sumei L., G. Zhou, Y. Sun, J. Liao. ۲۰۲۱. Corporate social responsibility and bank financial performance in China: The moderating role of green credit, Energy Economics.
- Sekin-Halac, D., and E. Erdener, Y. Zengin. ۲۰۲۱. Ownership and corporate social responsibility: The power of the female touch. European Management Journal, ۳۹ (۶): ۶۹۵-۷۰۹.
- Tony, Ch., and H. Tse. ۲۰۱۸. The relationship between corporate social responsibility and sustainable financial performance: firm-level

- evidence from Taiwan. Corporate social and environmental management, ۱۹-۲۸.
- Tao, Ch., D. Hui and L. Chen. ۲۰۱۹. Institutional shareholders and corporate social responsibility. Journal of Financial Economics, ۱۴ (۴۶): ۱-۲۲.
- Tahira, N., F. Sh. Ghazanfar A. Asim, and I. U. Rehman, F. Nawaz. ۵۰۱۹. Corporate social responsibility engagement and firm performance in Asia Pacific: The role of enterprise risk management, Corporate social and environmental management, ۵۰۱-۵۱۳.
- Xingping, J. A. ۲۰۱۹. Corporate social responsibility activities and firm performance. The moderating role of strategic emphasis and industry competition. Corporate social and environmental management, ۶۵-۷۳.
- Wenbin L, S. Li, H. and Wu, X. Song, ۵۰۱۹. Corporate social responsibility and financial performance: The roles of government intervention and market competition, Corporate social and environmental management, ۲۷ (۲): ۵۲۵-۵۴۱.
- Wei-Kang, W., W.M. Lu, Q. Long Kweh, and H. Wen Lai. ۲۰۱۴. Does corporate social responsibility influence the corporate performance of the U.S. telecommunications industry, Telecommunications Policy, ۳۸ (۷): ۵۸۰-۵۹۱.
- Wang, Z. and J. Sarkis. ۲۰۲۱. Corporate social responsibility governance outcomes and financial Performance. Journal of Cleaner Production, ۱۶۲: ۱۶۰۷-۱۶۱۶.
- Woon L., S. Hook Law, and N. W. Azman-Saini. ۲۰۱۹. Market differentiation threshold and the relationship between corporate social responsibility and corporate financial performance, Corporate Social Responsibility and environmental management, ۱-۱۵.
- Wankeun O., and S. Park. ۲۰۱۵. The Relationship between Corporate Social Responsibility and Corporate Financial Performance in Korea, Emerging Markets Finance and Trade, ۸۵-۹۴.
- Wu, M. W., and C. H. Shen. ۲۰۱۳. Corporate social responsibility in the banking industry: Motives and financial performance. Journal of Banking & Finance, ۳۷(۹): ۳۵۲۹-۳۵۴۷.
- Wahba, H., and Kh. Elsayed. ۲۰۱۵. The mediating effect of financial performance on the relationship between social responsibility and ownership structure. Future Business Journal, [http://dx. Doi. Org/۱۰.۱۰۱۶/j.fbj.۲۰۱۵.۰۲.۰۰۱](http://dx.Doi.Org/۱۰.۱۰۱۶/j.fbj.۲۰۱۵.۰۲.۰۰۱).

-
- Yandent, O., and Q. Xiao. ۲۰۰۴. CSR disclosures and its determinants: Evidence from Malaysian government link companies. *Social Responsibility Journal*, ۷ (۲), ۱۸۱-۲۰۱.
- Yosra, M. F., and M. Dammak. ۲۰۲۱. Corporate social responsibility and financial performance: International evidence of the mediating role of reputation, *Corporate social and environmental management*, ۲۸ (۶): ۱۷۴۹-۱۷۵۹.
- Yanni, Y., Y. Choi. ۲۰۱۴. Corporate social responsibility and firm performance through the mediating effect of organizational trust in Chinese firms, *Chinese Management Studies*, ۸ (۴): ۵۷۷-۵۹۲.
- Yusheng, K., A. Antwi-Adjei, and J. Bawuah. ۲۰۱۹. A systematic review of the business case for corporate social responsibility and firm performance, *Corporate Social Responsibility and environmental management*, ۲۷ (۲): ۴۴۴-۴۵۴.
- Yasir, H. M., J. Mahad, K. Muzzamil, M. Saeed. ۲۰۲۰. Nexus between corporate social responsibility and firm's performance: A panel data approach, *Finance economics*, ۲۶ (۲): ۳۱۷۳-۳۱۸۸.
- Yen, M., and H. catalin. ۲۰۱۴. Corporate Governance and Business Ethics in North America: The State of the Art. *Business & Society*, ۴۴, ۴۰-۷۳.